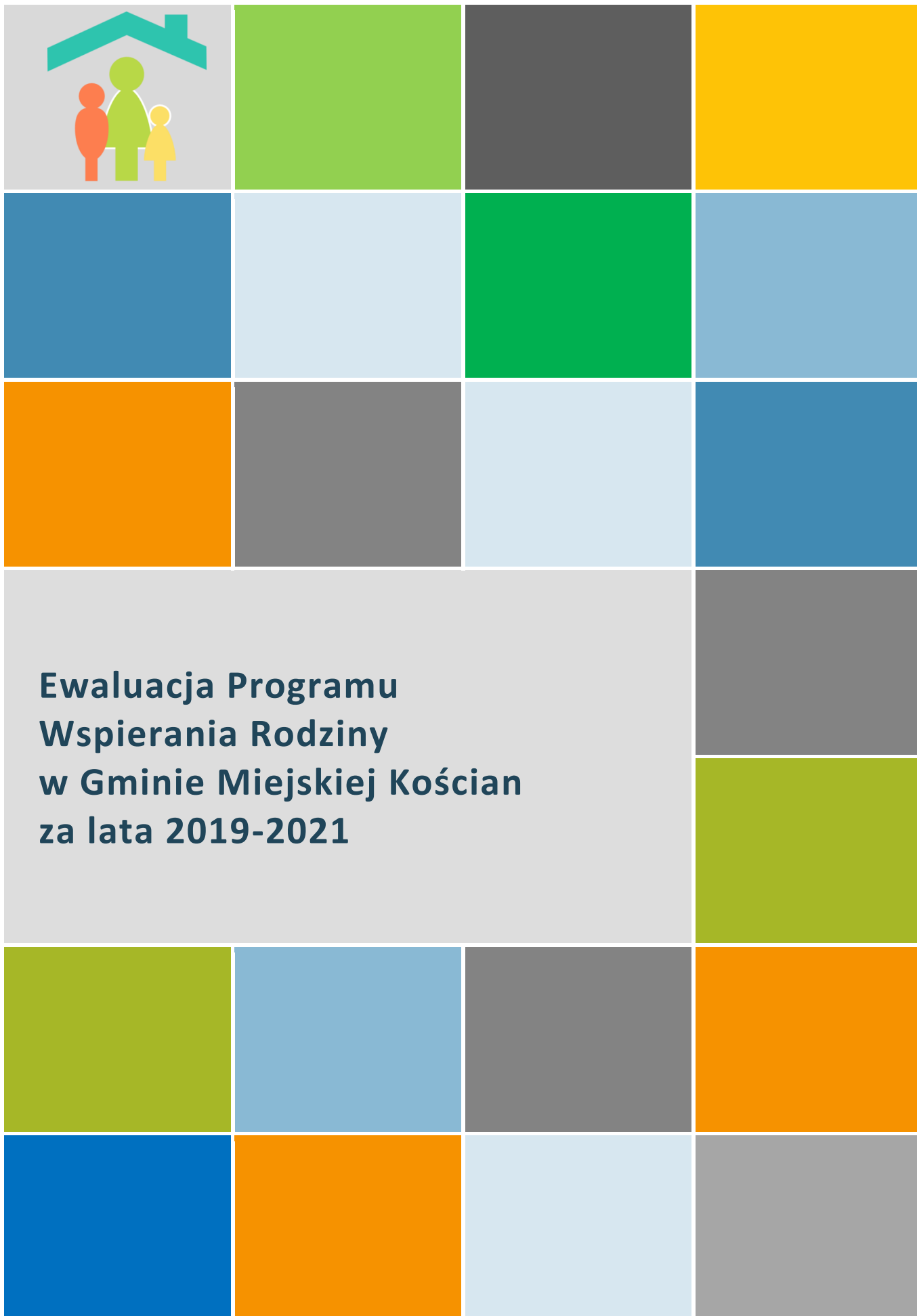

**Ewaluacja Programu
Wspierania Rodziny
w Gminie Miejskiej Kościan
za lata 2019-2021**

Opracowanie:

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

Kościan 2021r.

Spis treści

I Wprowadzenie	4
II Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021	5
III Diagnoza sytuacji społecznej w Kościanie – główne tendencje i procesy	13
IV Ocena Programu według przyjętych kryteriów ewaluacyjnych	18
V Wnioski i rekomendacje	22
Spis tabel i wykresów	25

I Wprowadzenie

Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny jest jednym z obowiązkowych zadań nałożonych na samorządy gminne wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019 - 2021 został ustanowiony Uchwałą Nr III/20/18 Rady Miejskiej Kościana z dnia 20 grudnia 2018r. Jego koordynowanie i monitorowanie powierzono Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Kościanie. Nadrzędnym celem Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan, wyznaczającym kierunek zaplanowanych działań, jest rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, reintegracji oraz przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym.

Niniejsza ewaluacja jest formą monitoringu realizacji Programu, który przeprowadzono z wykorzystaniem określonych w Programie wskaźników.

Ewaluacja składa się z czterech integralnych elementów:

1. Pierwszym z nich jest zestawienie danych z monitoringu i poddanie ich analizie. Zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej roczne sprawozdanie z realizacji programu przedkładane jest Radzie Miejskiej Kościana w terminie do 31 marca każdego roku.
2. Drugim aspektem jest analiza otoczenia społecznego na podstawie statystyki publicznej. Korzystając z danych Banku Danych Lokalnych GUS zdefiniowane zostaną trendy istotne z punktu widzenia wniosków i rekomendacji w zakresie opracowywania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024.
3. Kolejnym elementem jest przeprowadzenie badania jakościowego umożliwiającego ocenę dotychczasowych działań zgodnie z kryteriami ewaluacji.
4. Niniejsza ewaluacja będzie zwieńczona wnioskami i rekomendacjami stanowiącymi podstawowy wyznacznik i wytyczne do opracowania nowego Programu na kolejny, trzyletni okres planistyczny.

Zmiany zachodzące w Kościanie narzucają konieczność monitorowania oraz weryfikacji przyjętych w Programie celów i zadań, ich jakościową ocenę, jak również wypracowanie wniosków i rekomendacji na przyszłość.

II Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021

Analiza wyników monitoringu opiera się na sprawozdawczości OPS w Kościanie. Na potrzeby analizy wyników monitoringu usystematyzowano dane odnośnie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 bazując na następujących opracowaniach:

- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie oraz z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2019 rok prezentacja potrzeb (Kościan, dnia 20 kwietnia 2020 r.).
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie oraz z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2020 rok prezentacja potrzeb (Kościan, dnia 24 lutego 2021 r.).
- tabele monitoringu Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan za lata 2019-2021 opracowane przez przedszkola, szkoły podstawowe, liceum i Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie.

Tabela 1 Realizacja „Programu wspierania rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 - monitoring

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 1. Organizacja czasu wolnego służącego umacnianiu więzi rodzinnych oraz rozwoju dzieci i młodzieży		
Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży	34 – liczba zrealizowanych form wypoczynku 5 597 – liczba osób korzystających	– organizacja kolonii letnich uczniów SP nr 1 do Julianka k/Warszawy w ramach akcji „Wakacje z Muszkieterami” (1 wyjazd dla 2 uczniów) – organizacja ferii zimowych dla 1 grupy (10 uczniów) SP nr 2 – organizacja wakacji letnich dla 2 grup (27 uczniów) SP nr 2 – organizacja półkolonii letnich dla 90 uczniów SP nr 3 – organizacja półkolonii zimowych dla 44 uczniów SP nr 3 – organizacja półkolonii zimowych w SP nr 4: obóz narciarski (270 uczniów), biała szkoła (65 uczniów) – organizacja ferii letnich w SP nr 4: obóz sportowy, obóz piłkarski i sportowo-turystyczny (120 uczniów) – organizacja wycieczek krajoznawczych w SP nr 4 (2 704 uczniów) – organizacja rajdów w SP 4 (421 uczniów)

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– wyjścia do kina i teatru SP nr 4 (1 306 uczniów) – zrealizowanie w ramach programu socjoterapeutycznego 3 form wypoczynku letniego przez Świetlicę Socjoterapeutyczną (125 osób) oraz 3 form wypoczynku zimowego (105 osób) – zorganizowanie przez Lokalne Centrum Wolontariatu 3 form wypoczynku letniego (147 osób) i 3 form wypoczynku zimowego (161 osób).
Wspieranie idei wolontariatu oraz promowanie aktywności młodego pokolenia na rzecz osób potrzebujących	781 – liczba zaangażowanych wolontariuszy	– wolontariat 29 uczniów SP nr 4 w pomocy innym uczniom – wolontariat 25 uczniów przy Parafii Św. Ducha – zbiórka żywności (191 uczniów) – zbiórka plastikowych nakrętek „Razem łatwiej” (społeczność szkolna) – „Zbieraj makulaturę – ratuj konie” (społeczność szkolna) – zbiórka karmy i akcesoriów dla zwierząt z TOZ i schroniska w Gaju (społeczność szkolna) – przeprowadzenie szkoleń i spotkań promujących wolontariat, które umożliwiły m. in. przygotowanie wolontariuszy do realizacji działań Lokalnego Centrum Wolontariatu oraz kształtowania właściwych postaw w celu niesienia pomocy najbardziej potrzebującym
Rozwijanie działalności Lokalnego Centrum Wolontariatu	328 – liczba osób objętych wolontariatem	– rozwinięcie działalności Lokalnego Centrum Wolontariatu poprzez zrealizowanie m.in.: zajęć komputerowych dla seniorów, zajęć z zakresu języka angielskiego, programu „Wolontariat w przedszkolu”, programu „Pogotowie Szkolne”, programu „Starszy Brat Starsza Siostra”, programu „Wnuczka – Babcia, Wnuczek - Dziadek”, programu „Bajkowy Szpital”, kampanii społecznej „Wolontariusze... z sercem w koszyczku”, kampanii społecznej „Wolontariusze... ze świąteczną kolędą”, programu „Pomoc dla kościańskiego seniora”, programu „Wspieraj Seniora”, akcji społecznych wspierających instytucje i organizacje pozarządowe z terenu Kościana
Realizacja działań z zakresu wspierania integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałania samotności	55 – liczba zrealizowanych inicjatyw	– realizacja akcji charytatywnej „Młodsze pokolenie starszemu pokoleniu z szacunkiem i wdzięcznością” – organizacja paczek dla najbardziej potrzebujących – udział w WOŚP – zrealizowanie działań z zakresu wspierania integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałania samotności poprzez przeprowadzenie: programu profilaktycznego „Aktywny Senior”, programu „Profilaktyczne Zajęcia Tematyczne”, programu profilaktycznego „Akademia Świadomego Rodzica”, programu profilaktycznego „Klub

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		Młodzieżowy”, programu profilaktycznego „Bezpieczne Wakacje”, spotkania z mieszkańcami osiedla socjalnego przy ul. Gostyńskiej, projektu „Kościańskie Pudełko Życia”, projektu „Nasza Przyszłość - Nasz Wybór”, projektu „Międzypokoleniowy Ogród Integracyjny” (zagospodarowanie działki ogrodowej, warsztaty przyrodnicze i ogrodnicze, agrotterapia), projektu „Zdrowo... bo lawendowo”, projektu „Młodzi Zdolni”, akcji społecznych wspierających instytucje i organizacje pozarządowe z terenu Kościana, nawiązanie współpracy z lokalną inicjatywą w zakresie wspierania osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, szczególnie w okresie pandemii, „Pączek dla Seniora”, świąteczna pomoc dla samotnych Seniorów

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 2. Działania z zakresu profilaktyki dotyczącej uzależnień, agresji i elementów niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny		
Szkolenie kadry profesjonalnie pomagającej z instytucji i organizacji zajmujących się wspieraniem rodziny	89 – liczba zrealizowanych szkoleń	– przeszkolenie indywidualne 26 nauczycieli SP nr 3 dotyczące profilaktyki uzależnień – szkolenie kadry OPS (63 osoby)
Realizowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	31 – liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– 31 osób skorzystało ze wsparcia szkoleniowego OPS
Realizacja w szkołach programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat przemocy i uzależnień (w szczególności w zakresie uzależnienia od Internetu)	3 066 – liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– szkolenia dla nauczycieli na temat uzależnienia dzieci i młodzieży od Internetu w PP nr 2 – opracowanie przez przedszkola publiczne (PP) nr 2 publikacji „Dzieci w wirtualnej sieci” i przekazanie rodzicom – w PP nr 3 rozmowy z dziećmi oraz opowiadania na temat dobra i zła – w SP nr 1 przeprowadzenie rozmów wychowawczych, spotkania z pedagogiem szkolnym i funkcjonariuszem Komendy Powiatowej Policji w Kościanie – organizacja przez SP nr 1 pikników i zajęć integrujących grupy klasowe

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– zaznajomienie uczniów klas starszych SP nr 1 z przepisami prawa dotyczącymi odpowiedzialności prawnej nieletnich – organizacja warsztatów, spektaklu profilaktycznego, spotkania z policjantem w SP nr 2 – wsparcie ze strony pedagoga i psychologa szkolnego w zakresie profilaktyki uzależnień wobec uczniów i rodziców SP nr 3 – szkolenie całej Rady Pedagogicznej „Dzieci cierpią po cichu” w SP nr 3 – wsparcie w postaci programów profilaktyczno-edukacyjnych 21 nauczycieli oraz uczniów klas I-III LO – realizacja w SP nr 4 następujących programów profilaktycznych: „Przyjaciele Zippiego” (117 uczniów), „Czyste powietrze wokół nas” (210 przedszkolaków), „Bieg po zdrowie” (137 uczniów), „Znamie? Znam je!”- profilaktyka czerniaka (147 uczniów), „Bezpieczeństwo w szkole” i „Bezpiecznie to wiedzieć i znać” Straż Miejska i KP Policji (230 ucz. kl. I-III, 300 ucz. kl. IV-VI), „Dzień Bezpiecznego Internetu” (700 uczniów), Cyberprzemoc-warsztaty, pogadanki, filmiki, profilaktyka agresji – zajęcia warsztatowe, pogadanki, spotkania z terapeutą uzależnień (515 uczniów)
Udzielanie rodzinom, w których występuje problem przemocy i uzależnień pomocy psychologicznej i prawnej	112 - liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– zorganizowanie spotkań w SP nr 4 rodzin potrzebujących pomocy pedagoga i różnych instytucji – udzielenie wsparcia psychologicznego oraz porad prawnych osobom znajdującym się w trudnej sytuacji osobistej i rodzinnej, w szczególności ofiarom przemocy – KIS – działania Klubu Integracji Społecznej

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 3. Wspieranie systemowych inicjatyw edukacyjnych i wychowawczych		
Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach	961 – liczba miejsc w placówkach	– 160 miejsc w PP nr 1 – 145 miejsc PP nr 2 – 121 miejsc w PP nr 3 – 125 miejsc w PP nr 4 – 100 miejsc z SP nr 2 – 100 miejsc SP nr 3 – 210 miejsc SP nr 4

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Rozwój oferty ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	3 198 – liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych	– zajęcia z rytmiki w PP nr 2 (145 dzieci) – zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rewalidacyjne oraz rozwijające zainteresowania (346 uczniów SP nr 1) – 145 uczniów korzystało z kół zainteresowań w SP nr 2 – zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne dla 498 uczniów SP nr 3 – zajęcia intelektualne i sportowe dla 1 765 uczniów SP nr 4 – organizacja zajęć psychoedukacyjnych, warsztatów i konkursów, profilaktyki uzależnień, prowadzenia grup socjoterapeutycznych dla 165 osób w ramach Świetlicy Socjoterapeutycznej – realizacja programu „Profilaktyczne Zajęcia Tematyczne” w ramach Lokalnego Centrum Wolontariatu dla 134 osób
Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	2 264 – liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem	– oddziały integracyjne - dzieci niepełnosprawne z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (14 dzieci w PP nr 1) – objęcie 4 przedszkolaków PP nr 2 programem osłonowym w zakresie dożywiania – organizacja dla 60 przedszkolaków PP nr 2 zajęć z zakresu pomocy psychologiczno - pedagogicznej – realizacja w PP nr 2 programów profilaktycznych „Mały Miś w świecie wielkiej literatury”, „Bajkowa podróż do krainy wartości”, „Kreatywność budzi w nas muzyka” – organizacja w PP nr 3 ćwiczeń logopedycznych dla 25 dzieci – program „Posiłek w szkole i w domu” – dla 5 dzieci – ćwiczenia z terapii pedagogicznej dla 4 dzieci w PP nr 3 – zajęcia korekcyjno - kompensacyjne dla 20 dzieci PP 4 – 346 uczniów objętych zajęciami pozalekcyjnymi w SP nr 1 – 25 spotkań indywidualnych z rodzicami uczniów SP nr 1 – organizacja zajęć dydaktyczno - wyrównawczych dla 33 uczniów, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla 59 uczniów, języka polskiego dla obcokrajowców dla 3 uczniów, nauczania indywidualnego dla 2 uczniów, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia dla uczniów, zajęć rewalidacyjnych dla 3 uczniów SP nr 2 – organizacja zajęć logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, wyrównania wiedzy, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne dla 398 uczniów SP nr 3

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i wyrównawczych dla 1 183 uczniów SP nr 4 – organizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, logopedycznych i zajęć IPET dla uczniów I LO – podniesienie wiedzy, umiejętności i kompetencji poprzez udział w programach „Pogotowie szkolne” oraz „Klub młodzieżowy” Lokalnego Centrum Wolontariatu i Klubu Integracji Społecznej dla 80 osób
Prowadzenie placówek wsparcia dziennego, obejmujących dzieci wychowaniem i opieką	165 – liczba dzieci objętych wsparciem	– udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia dziecka na różnych poziomach jego aktywności poprzez zajęcia socjoterapeutyczne, terapię indywidualną, zajęcia tematyczne, wyjazdy edukacyjne, obchody świąt, imprezy okolicznościowe i konkursy tematyczne w ramach zajęć Świetlicy Socjoterapeutycznej
Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów o charakterze socjalnym oraz naukowym	52 – liczba osób objętych wsparciem	
Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w podręczniki i artykuły szkolne.	5 512 – liczba osób objętych wsparciem	

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 4. Wsparcie w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych		
Udzielanie świadczeń w ramach programu Rodzina 500 Plus	12 784 - liczba udzielonych świadczeń	

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Udzielanie świadczeń w ramach programu „Dobry Start”	5 452 - liczba udzielonych świadczeń	
Wzmacnianie rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz upowszechnienie dostępności do specjalistów pracujących z rodziną	4 rodziny, które skorzystały z poradnictwa	– współpraca z terapeutą środowiskowym z Poradni Medicor w Kościanie dla 4 rodzin
Promowanie działań na rzecz rodzin wielodzietnych, w tym realizacja programu Karta Dużej Rodziny	385 – liczba wydanych kart	
Udzielanie rodzinom z dziećmi będącym w trudnej sytuacji życiowej pomocy w formie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych	89 010 – liczba wypłaconych świadczeń	
Zapewnienie dzieciom i młodzieży pomocy w formie gorącego posiłku	317 – liczba osób objętych wsparciem	39 043 – ciepłe posiłki zapewnione dzieciom i młodzieży w szkole
Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej	553 – liczba rodzin objętych wsparciem	

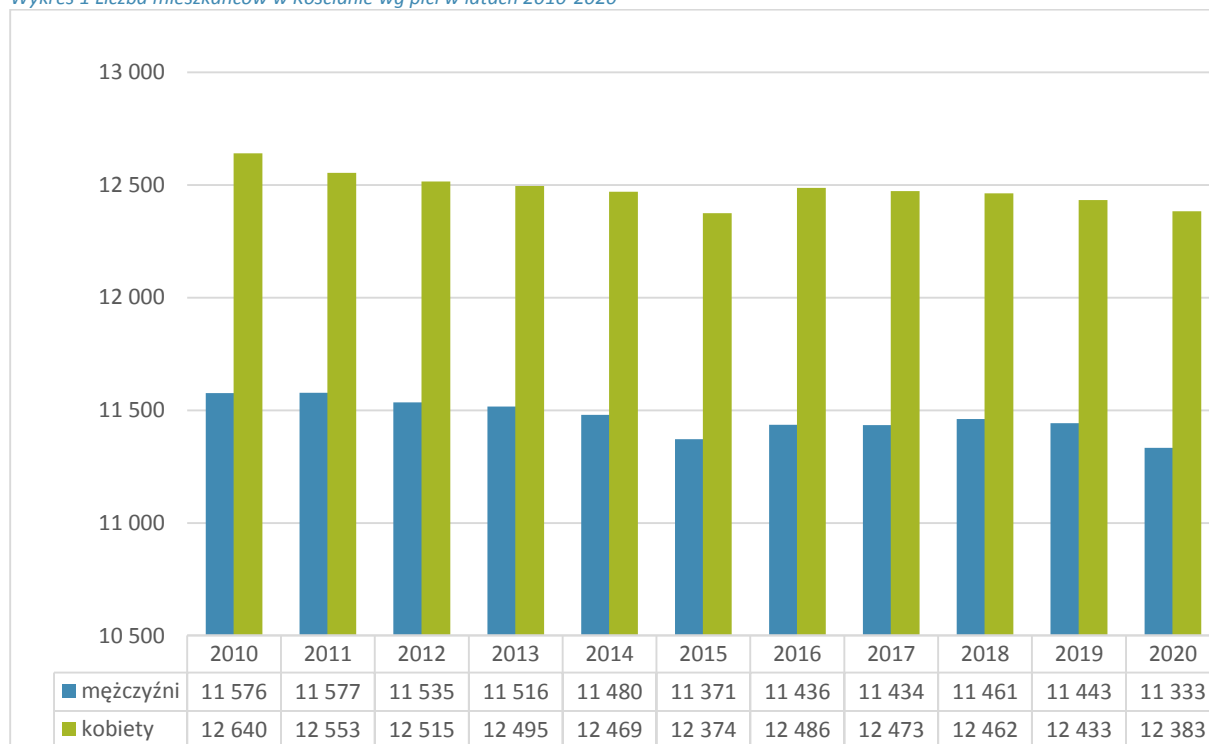
Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Zapewnienie poradnictwa rodzinnego: prawnego, psychologicznego oraz pedagogicznego dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	1 021 – liczba osób objętych wsparciem	– kierowanie rodziców do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dla dzieci potrzebujących pomocy przez PP nr 1 oraz PP nr 4 – rozwijanie umiejętności wychowawczych dla 6 rodzin przez PP nr 2 – wsparcie pedagogiczne dla matek PP nr 3 – 713 rodziców otrzymało pisemne informacje o możliwości skorzystania z pomocy w SP nr 1 – 20 rodziców skorzystało z pomocy pedagoga szkolnego w SP nr 1 – 22 rodziców w SP nr 2 – rozpoczęcie terapii psychologicznej 33 uczniów oraz objęcie 18 rodziców kompleksowym wsparciem – udzielenie pomocy pedagogicznej - 40 zdarzeń w SP nr 4 – 15 osób objętych wsparciem w I LO – 162 osoby otrzymało poradnictwo w Zespole Doradztwa Rodzinnego i w „Akademii Świadomego Rodzica” prowadzonej w KIS – 56 osób w Świetlicy Socjoterapeutycznej odbyło konsultacje z psychologiem, pedagogami, czego efektem jest zwiększona zdolność radzenia sobie przez rodziców
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo - wychowawcze pomocy asystenta rodziny	97 – liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	
Świadczenie pracy socjalnej rodzinom	1 560 – liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

III Diagnoza sytuacji społecznej w Kościanie – główne tendencje i procesy

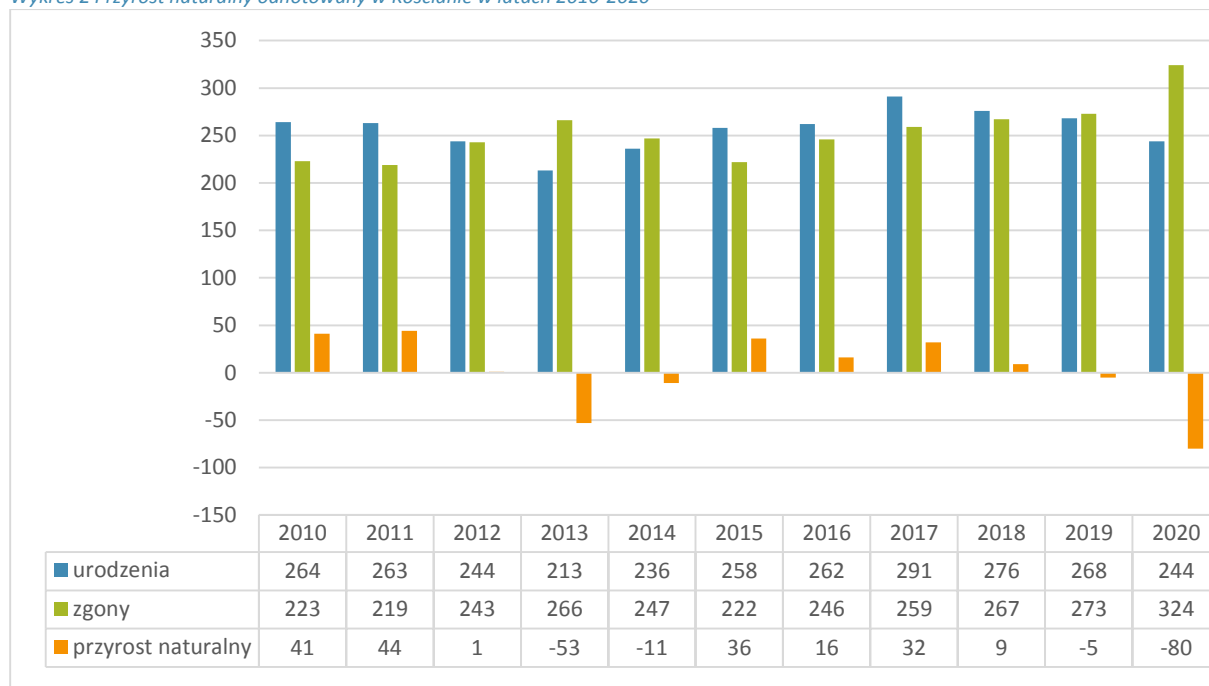
Ocena funkcjonowania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 wymaga przeprowadzenia diagnozy społecznej zamieszkujących ją rodzin. Ma to na celu poznanie kierunku i tendencji determinujących potrzeby i wymagany zakres wsparcia rodzin zamieszkujących Kościan. Monitoring Programu poprzez analizę uwarunkowań i sytuacji społeczno-gospodarczej obrazuje przeobrażenia i trendy pojawiające się w Kościanie. Trafna diagnoza Programu jest determinantą do wypracowania założeń planistycznych i postawienia celów Programu Wspierania Rodziny na kolejne lata. Z uwagi na branżowy charakter dokumentu, diagnoza koncentruje się na danych gromadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie. Poniżej przedstawiono zestawienie zmiennych diagnostycznych.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Kościanie wg płci w latach 2010-2020

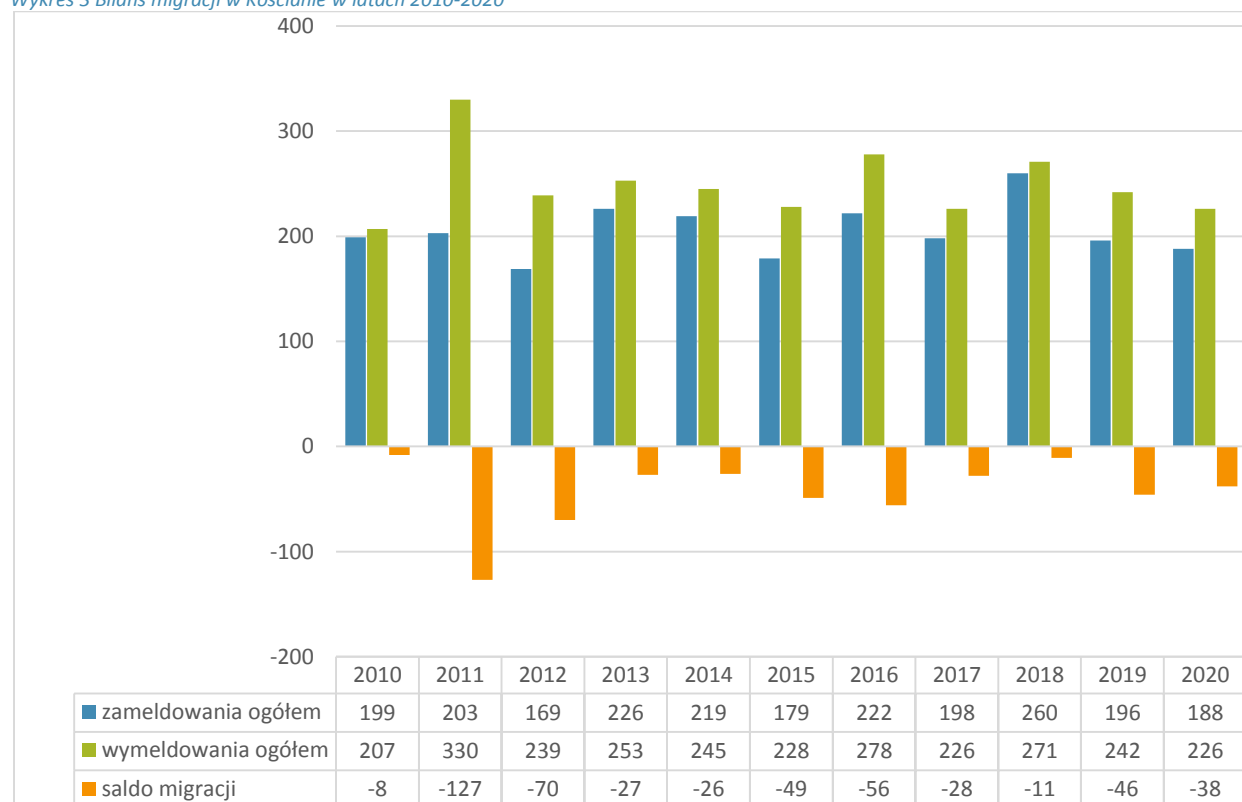
Źródło: BDL GUS

Wykres 2 Przyrost naturalny odnotowany w Kościanie w latach 2010-2020

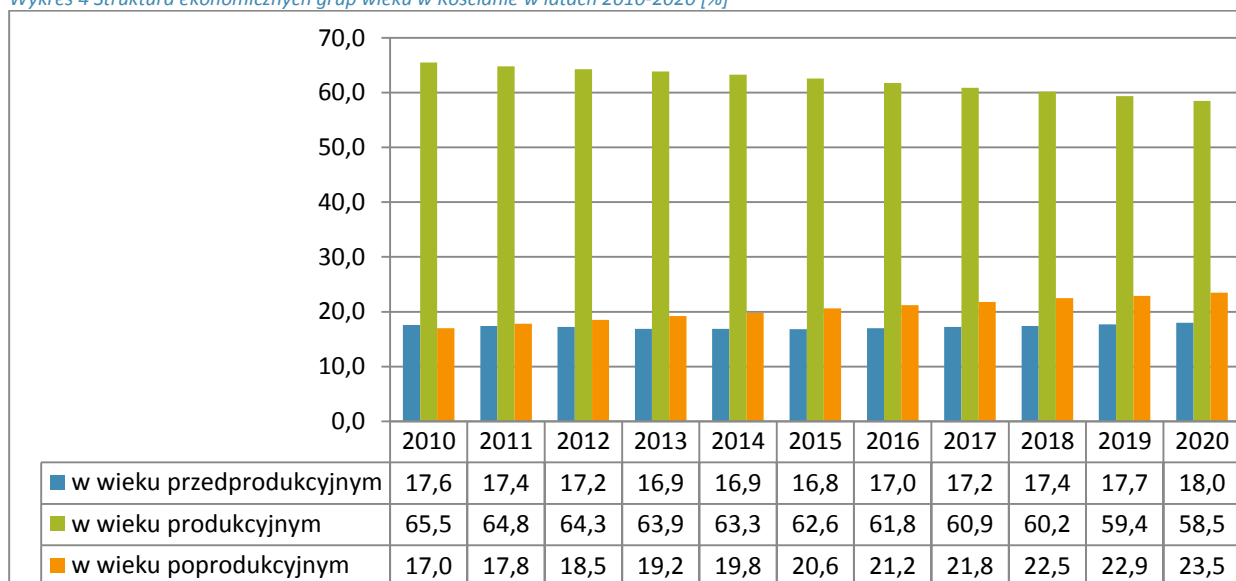
Źródło: BDL GUS

Wykres 3 Bilans migracji w Kościanie w latach 2010-2020

Źródło: BDL GUS

Wykres 4 Struktura ekonomicznych grup wieku w Kościanie w latach 2010-2020 [%]

Źródło: BDL GUS

Tabela 2 Obciążenia demograficzne w Kościanie w latach 2010-2020

ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
52,8	54,3	55,5	56,4	57,9	59,8	61,8	64,1	66,2	68,5	70,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
96,8	102,4	107,7	113,4	117,4	122,8	124,7	126,6	129,3	129,7	131,10
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
26	27,5	28,8	30	31,3	33	34,3	35,8	37,3	38,7	40,2
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
17,9	19,4	20,5	21,6	22,7	24,0	24,7	26,0	27,5	28,7	30,1

Źródło: BDL GUS

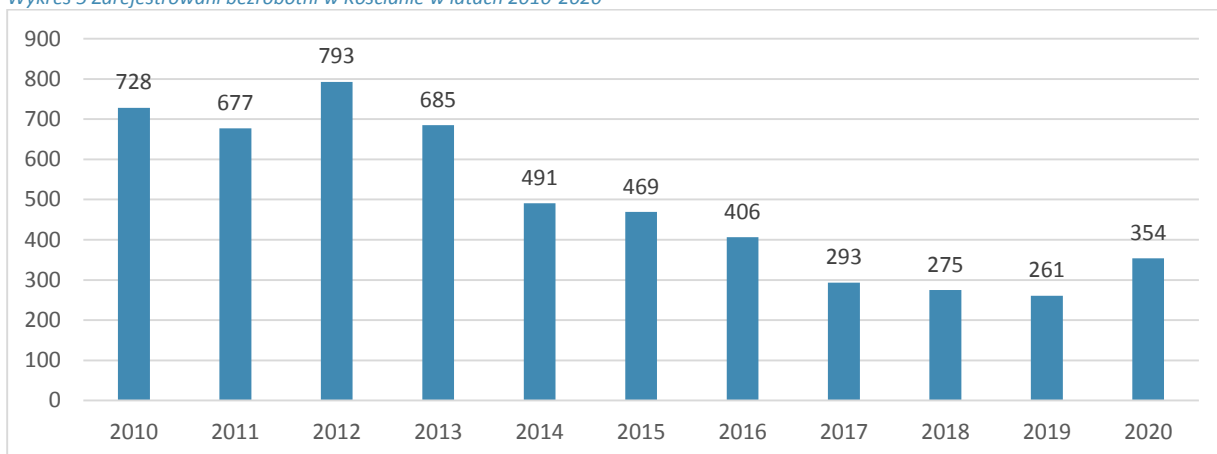
Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze w Kościanie w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 207	1 178	1 180	1 186	1 182	1 183	1 170	1 175	1 180	1 214	1 237
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	113	115	83	93	95	88	82	86	97	95	65
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	75	138	79	82	98	87	83	76	86	55	41

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	96	93	92	92	91	91	89	90	92	95	97
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,97	2,94	3,04	3,29	3,34	3,37	3,47	3,60	3,62	3,81	3,96

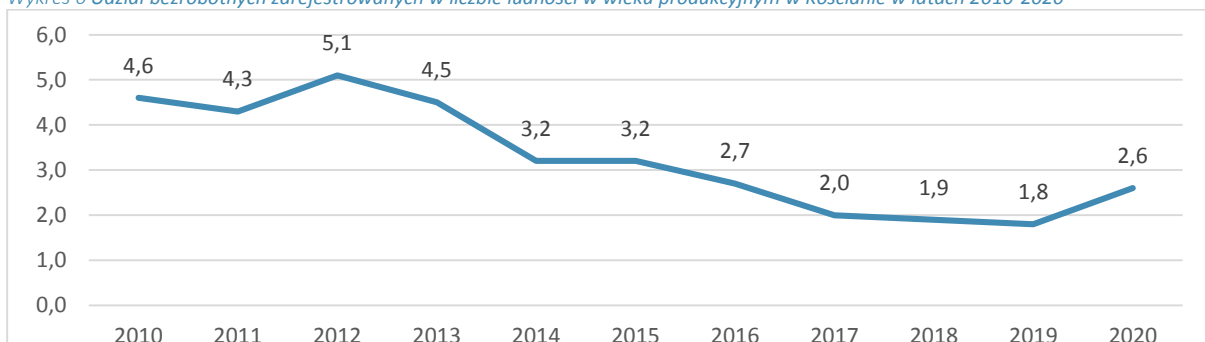
Źródło: BDL GUS

Wykres 5 Zarejestrowani bezrobotni w Kościanie w latach 2010-2020

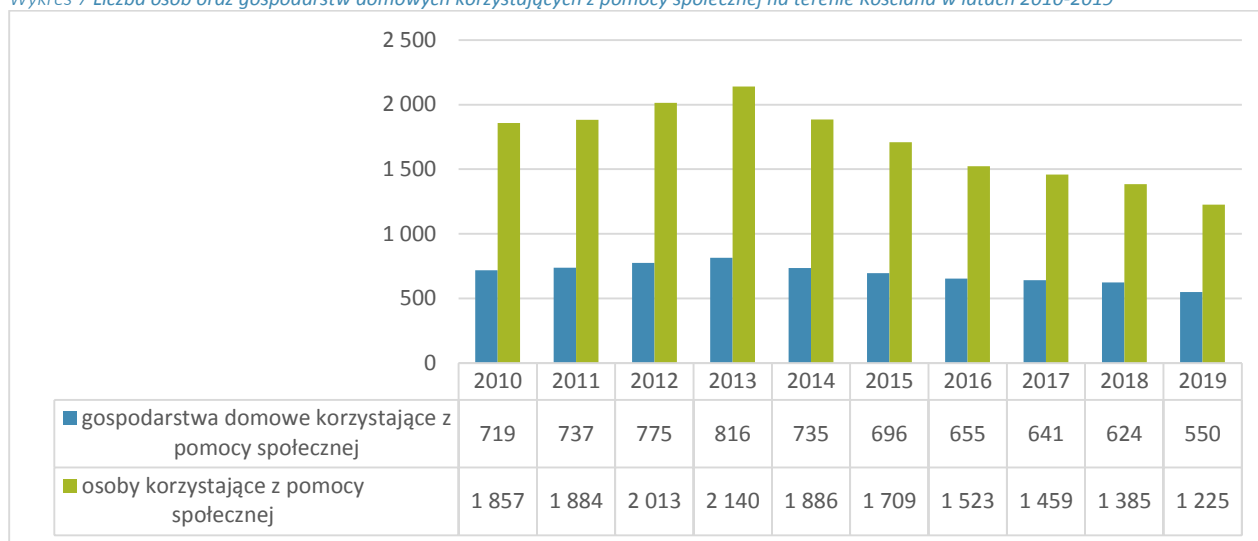
Źródło: BDL GUS

Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kościanie w latach 2010-2020

Źródło: BDL GUS

Wykres 7 Liczba osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie Kościana w latach 2010-2019

Źródło: BDL GUS

Uwzględniając przeprowadzoną syntetyczną analizę diagnozy sytuacji społecznej Kościana oraz skalę i znaczenie społeczne ujawniających się problemów, uwzględniając zagrożenia, ale przede wszystkim biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne obserwuje się główne tendencje i procesy:

- Sukcesywne zmniejszanie się liczby mieszkańców gminy (spadek o 500 mieszkańców na przestrzeni ostatnich 10 lat).
- W ostatnich dwóch latach odnotowano ujemny przyrost naturalny, co jest konsekwencją większej liczby zgonów.
- Bilans migracji w Kościanie jest ujemny, co rzutuje na relatywnie niską atrakcyjność osiedleńczą i problemy z punktu widzenia charakteru miasta.
- Zauważa się systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (17% w 2010, natomiast 23,5% w 2020). Starzenie się społeczności lokalnej stanowi istotne wyzwanie strategiczne i jego skala w ostatnich latach dynamicznie wzrasta.
- Liczba urodzeń i osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na stałym poziomie z lekką tendencją wzrostową, co wymaga od gminy dostosowania oferty edukacyjnej oraz zabezpieczenia socjalnego młodych mieszkańców.
- Od 2010 do 2016 roku obserwuje się spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie Kościana, natomiast od 2017 roku zauważa się nieznaczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON, co pokazuje fluktuację i labilność podmiotów działających na lokalnym rynku.
- Obserwuje się niewystarczającą liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na rzecz rodziny na terenie Kościana.

- Sukcesywnie od roku 2012 następuje spadek liczby osób bezrobotnych. W 2012 roku stanowili oni 793 osoby, w 2019 było ich zaledwie 261 osób. Natomiast w roku 2020 obserwuje się wzrost liczby bezrobotnych - 354 osoby, co ma związek z sytuacją epidemiologiczną spowodowaną COVID-19.
- Znacząco zmieniała się sytuacja na rynku pracy, kwestia bezrobocia i braku pracy nie stanowi problemu. Pojawia się problem jakości miejsc pracy oraz aspiracji związanych m.in. z wielkością wynagrodzeń.
- Pochodną programów socjalnych i spadku bezrobocia jest zmniejszająca się skala ubóstwa, co powoduje, że liczba osób i rodzin korzystających z finansowych form pomocy społecznej w Kościanie spada.
- Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa, jako coraz częstszy powód korzystania rodzin ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie.
- Występowanie zmian w strukturze świadczeń, wynikających ze złożoności życia społecznego, w którym niekorzystne zjawiska (dysfunkcje) występują najczęściej jednocześnie (np. alkoholizm i przemoc, niepełnosprawność i bezradność opiekuńczo- wychowawcza).

IV Ocena Programu według przyjętych kryteriów ewaluacyjnych

Za koordynowanie realizacji zadań określonych w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021, a także bezpośrednią realizację ich części, odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie. Ośrodek ściśle współpracuje z pozostałymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny. Zadania określone w Programie realizowane są w ramach podstawowej działalności Ośrodka. Realizacja działań podejmowanych przez inne jednostki, instytucje wynika z zakresu ich kompetencji w ramach wspierania rodziny.

Jako sektorowy dokument planistyczny Program podlega analizie ilościowej (ocena poziomu zrealizowania wskaźników) oraz rzeczowej (analiza postępów z realizacji Programu), które obrazują dynamikę zmian zachodzących na przestrzeni realizacji Programu. Pogłębione, indywidualne wywiady oraz formy warsztatu grupowego, w których brali udział pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie dostarczyły danych niezbędnych do oceny skuteczności podejmowanych działań. Koncepcja badania ewaluacyjnego opierała się na omówieniu kryteriów ewaluacji i pytań badawczych w odniesieniu do:

- przebiegu wdrażania Programu;
- efektywności realizowanych działań i ich zgodności z zaplanowanymi celami;
- konkretnych narzędzi, modeli i standardów wykorzystywanych w trakcie wdrażania Programu;

- współpracy instytucjonalnej na rzecz realizacji założeń Programowych;
- rekomendacji w zakresie tworzenia nowego Programu na okres 2022-2024.

Zgodnie z wytycznymi i praktyką europejską zastosowano w niniejszym opracowaniu pięć kryteriów ewaluacyjnych: trafność (relevance), skuteczność (effectiveness), wydajność (efficiency), użyteczność (utility) oraz trwałość (sustainability). Poniżej zdefiniowano poszczególne kryteria.

- trafność – to stopień, w jakim cele przedsięwzięcia są zgodne z wymaganiami beneficjenta, potrzebami lokalnymi oraz politykami i priorytetami partnerów i interesariuszy;
- skuteczność – to stopień, w jakim przedsięwzięcie osiągnęło (lub ma osiągnąć) cele – przy uwzględnieniu stopnia ważności tych celów;
- efektywność – to ocena właściwego przekształcenia zasobów/środków (funduszy, ludzi, czasu, itd.) w efekty;
- użyteczność – to wszystkie konsekwencje wdrożenia przedsięwzięcia – krótko i długoterminowe, bezpośrednie i pośrednie, pozytywne i negatywne, przewidziane i nieprzewidziane;
- trwałość – to stopień, w jakim efekty przedsięwzięcia oddziałują po jego zakończeniu.

Trafność założeń Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie prowadził stały monitoring środowiskowy, na podstawie którego identyfikowano osoby i rodziny znajdujące się w sytuacjach kryzysowych, związanych z ubóstwem, bezrobociem, chorobą, niepełnosprawnością i innymi dysfunkcjami społecznymi. Diagnozowanie problemów społecznych oraz analiza struktury świadczeń udzielanych przez Ośrodek, pozwoliły trafnie rozpoznać obszary zagrożone kryzysem społecznym, wskazać przyczyny, dla których określone środowiska zwracają się o pomoc, określić zapotrzebowanie na świadczenia socjalne. W oparciu o trafne założenia sporządzono plan potrzeb społecznych o charakterze materialnym i niematerialnym, stanowiący podstawę do określenia kierunków działań w zakresie prowadzonej pracy z rodziną. Ponadto Program podlegający ewaluacji w naturalny sposób stanowi uzupełnienie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2016 –2025. Z punktu widzenia niekorzystnych czynników oddziałujących na trafność części zapisów wskazywano na zmianę uwarunkowań społecznych, na co wpłynęło mocno wprowadzenie Programu Rodzina 500 plus czy też zmieniająca się sytuacja lokalna z punktu widzenia potrzeb miejscowych rodzin. Nie bez znaczenia są również zmiany w prawie, które wpływają na konieczność przedefiniowania części zadań w kolejnym okresie planistycznym.

Skuteczność przedsięwzięć Programu Wsparcia Rodziny na lata 2019-2021.

Skuteczność Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 była przez badanych oceniona pozytywnie. Powodem tego jest szerokie i skuteczne spektrum wsparcia, które oferowane jest rodzinom. Nie bez znaczenia jest unikalny w skali całego systemu wsparcia charakter relacji łączącej asystenta rodziny z podopiecznymi. Respondenci posiadający doświadczenie w pracy na innych stanowiskach w instytucjach pomocy społecznej, podkreślali wartość dodaną, jaką do systemu wniosła instytucja asystentury. Co ważne, podkreślano dobre wkomponowanie funkcjonowania asystentów w działania pracowników socjalnych, z którymi dzielą oni wspólne obszary zadań i wspólnie warunkują skuteczność swojej pracy. Badani podzielali pogląd o zindywidualizowanym charakterze wsparcia dostarczanego przez asystentów. Istotna jest możliwość poświęcenia każdej rodzinie nieporównywalnie większej ilości czasu przez asystenta, niż przez pozostałych przedstawicieli systemu co umożliwia realizację trudnych, długofalowych celów. Ponadto działania Klubu Integracji Społecznej, nakierowane na wspieranie rodzin w trudnej sytuacji życiowej, poprzez prowadzenie „Klubu Młodzieżowego”, grup wsparcia, w tym „Akademii Świadomego Rodzica”, „Dziarskie Babki”, udzielanie porad w zakresie sprawowania władzy rodzicielskiej i przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i innych uzależnień, świadczenie pomocy w ramach Lokalnego Centrum Wolontariatu, organizowanie poradnictwa specjalistycznego w ramach Zespołu Doradztwa Rodzinnego oceniane jest przez respondentów jako bardzo skuteczne.

Jest to konsekwencją m.in. trafnego zdefiniowania celów i problemów na etapie konstruowania opracowania. Warto podkreślić, że sam Program odnosi się do szerokiego zakresu celów i wykracza poza wąsko rozumiane kompetencje OPS, który jest operatorem dokumentu w zakresie jego wdrażania.

Efektywność Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek efektywnie realizował zadania Gminy Miejskiej Kościan, wynikające z cytowanej ustawy. Zadania te dotyczyły m. in.: analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnienia roli i funkcji rodziny, pomocy w jej integracji, rozwijania umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, poprawy sytuacji życiowej i socjalnej. Pracę z rodziną prowadzono w szczególności w formie: usług dla rodzin z dziećmi (placówka wsparcia dziennego, grupy samopomocowe, grupy wsparcia), pracy socjalnej, pracy asystentów rodziny, terapeutów, konsultacji, poradnictwa specjalistycznego oraz mediacji. Respondenci wskazują na rolę Programu „Rodzina 500 +”, który z jednej strony wpłynął na ograniczenie ubóstwa, niemniej z drugiej strony dostrzeżono istotną dezaktywizację zawodową części kobiet, które

ze względu na wysokość uzyskiwanych świadczeń w relacji do potencjalnego czy też osiąganego wynagrodzenia za pracę, podejmowały decyzję o zaprzestaniu pracy zawodowej.

Użyteczność Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Realizowane w ramach Programu zadania w sposób oczywisty wpłynęły na użyteczność zrealizowanych działań na rzecz rodziny. W badanym okresie odnotowano wzrost świadczeń wypłacanych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (o 11,2%) zwłaszcza w przypadku rodzin niepełnych. Wynika to z rozpoznania większej liczby środowisk dotkniętych problemami wychowawczymi oraz wprowadzenia do rodzin asystentów rodziny. Ponadto wsparcie świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”, świadczenia „Dobry Start” spowodowało zmniejszenie skali ubóstwa oraz stało się użytecznym narzędziem rodzin do pokrycia wydatków związanych z wychowaniem dzieci, opieki nad nimi i zaspokojeniem ich potrzeb życiowych. Istotna z punktu widzenia użyteczności Programu jest także współpraca podmiotów wskazanych do realizacji konkretnych celów Programu. Wsparcie samorządu miasta i jego jednostek, sektora podmiotów oświatowych (szkoły, przedszkola), Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej jest bardzo pomocne z perspektywy osiągnięcia celów Programu. Działania wyżej wymienionych podmiotów są bardzo dobrze oceniane wśród respondentów. Znaczące jest również dążenie jednostek do poprawy warunków i jakości życia rodzin na terenie Kościana poprzez organizację form i czasu wolnego oraz rozwój bazy usługowej i inwestycje.

Trwałość rezultatów Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Rezultaty osiągnięte w ramach Programu nadal trwają po jego zakończeniu, i wpływają na prawidłowe funkcjonowanie rodzin. Przykładem czego może być Lokalne Centrum Wolontariatu zrzeszające i aktywizujące mieszkańców Kościana. Świetlica Socjoterapeutyczna w Kościanie będąca placówką opiekuńczo-specjalistyczną wsparcia dziennego, która prowadzi działalność opiekuńczo-wychowawczą i terapeutyczną, łagodzi niedostatki wychowawcze, eliminuje zaburzenia zachowań, poprawia społeczne funkcjonowanie dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, zapobiega zachowaniom nieakceptowanym społecznie i szkodliwym dla zdrowia oraz rozwija zdolności i zainteresowania wychowanków. Respondenci badania wskazywali na trwałe pozytywne skutki odnoszące się do działań powyższych podmiotów związanych ze wsparciem rodziny w analizowanym okresie. Dodatkowo badani wskazywali, że zasadnym jest stawianie tezy o skuteczności pracy asystentów rodziny, co znajduje przełożenia na trwałe zmiany zachowań, jak również postaw wśród podopiecznych.

V Wnioski i rekomendacje

Ewaluacja Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 wskazuje na osiągnięcie celu głównego Programu jakim jest *rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, reintegracji oraz przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym*. W wymiarze ilościowym i jakościowym dostrzega się poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, która wprost oddziałuje na sytuację rodzin w Kościanie. Liczba klientów Ośrodka korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej zmalała w porównaniu z ubiegłymi latami. Zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wynika ze zintensyfikowania działań w ramach pracy socjalnej, poradnictwa i interwencji kryzysowej. Ponadto istotnym faktem w poprawie sytuacji bytowej rodzin jest świadczenie wychowawcze (Program 500+) oraz świadczenie dobry start (program 300+). Nadal utrzymuje się tendencja spadkowa osób bezrobotnych. Przyczyną tego jest ogólna poprawa sytuacji na rynku pracy, dostęp do korzystnych ofert pracy. W celu profesjonalizacji pracy pracownicy Ośrodka brali udział w szkoleniach kadry, co skutkowało zwiększeniem skuteczności oraz bardziej efektywną pracą z klientem. Warto zwrócić uwagę na fakt dobrego doboru metod pracy socjalnej w pomocy rodzinie. Pracownicy socjalni opierają swoją pracę z rodziną na metodzie indywidualnych przypadków i w jej ramach podejmują wiele różnorodnych działań. Celem ograniczenia ilości dzieci trafiających do zastępczych form opieki zauważa się potrzebę stałego poszerzenia oferty działań profilaktycznych. W tym miejscu niewątpliwie należy podkreślić zalety działań profilaktycznych prowadzonych na terenie szkół. W dalszym ciągu konieczne wydaje się podejmowanie inicjatyw na rzecz minimalizowania ryzyka zaburzeń zachowania i wzrostu aktywności dzieci i młodzieży. Praca z rodzinami wieloprogowymi, dotkniętymi zjawiskiem ubóstwa, przemocy, bezrobocia, przejawiającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej wymaga podjęcia szerokiej współpracy z instytucjami, organizacjami. W perspektywie opracowania kolejnego trzyletniego programu wsparcia rodziny należy wziąć pod uwagę zmiany demograficzne, prawne, korzystną zmianę sytuacji ekonomicznej oraz szersze podejście do tematyki pomocy rodzinom, polegające na budowaniu wsparcia również w zakresie animowania czasu wolnego, podejmowania działań o charakterze coachingowym i ukierunkowaniu na szeroko rozumianą jakość życia. Te założenia są komplementarne i wpisują się w planistykę dokumentów wyższego rzędu. Jednocześnie relatywnie dobra sytuacja społeczna w Kościanie umożliwia z jednej strony koncentrowanie się na ograniczaniu zjawisk niepożądanych, dysfunkcji obecnych w części rodzin czy też profilaktyce uzależnień. Z drugiej natomiast zakłada się szersze oddziaływanie, skierowane na wszystkie rodziny zamieszkujące Kościan. Podsumowując,

wykonanie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019 - 2021 należy ocenić jako bardzo dobre.

Przystępując do konstruowania kolejnej trzyletniej edycji należy wziąć pod uwagę następujące przesłanki i rekomendacje:

1. Biorąc pod uwagę potrzebę upowszechnienia Programu zasadne jest rozpropagowanie Programu Wspierania Rodziny wśród instytucji zaangażowanych w pracę z rodzinami.
2. Poszerzenie oferty o naukę wspólnego budowania relacji rodziców z dziećmi, np. w trakcie odrabiania lekcji, zabawy, czynnego spędzania czasu wolnego.
3. Zwiększenie zatrudnienia i dostępności specjalistów, a szczególnie terapeutów uzależnień, na zasadność czego wskazuje liczba odbytych konsultacji i znaczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od Internetu.
4. Utrzymanie Kościańskiego Telefonu Zaufania dla dzieci młodzieży, którego funkcjonowanie jest istotne z punktu widzenia Programu i wsparcia dzieci w zakresie profilaktyki.
5. Rekomenduje się opracowywanie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022 - 2024 niezależnie od innych dokumentów tak, ażeby podczas prac można było skoncentrować się na tematyce przewodniej.
6. Opracowanie dokumentu powinno mieć branżowy charakter, w który powinni być włączeni przedstawiciele operatora Programu, jak również fakultatywnie reprezentanci partnerów realizujących poszczególne zadania.
7. W Programie Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 należy umieścić katalog wskaźników, który umożliwi efektywne monitorowanie realizacji zadań, które zostaną umieszczone w dokumencie.
8. Rekomenduje się dokonanie przeglądu partnerów oraz włączenie w proces tych, którzy w rzeczywisty sposób działają na rzecz realizacji założonych celów.
9. Zauważa się dalszą konieczność podnoszenia kwalifikacji oraz warsztatu pracy przez osoby zaangażowane w działania pomocowe na rzecz rodzin, celem stałego i sukcesywnego podnoszenia jakości pracy i sprawnej obsługi beneficjentów pomocy społecznej.
10. Warto nadal w planowanych działaniach skupić się na wzmocnieniu promocji oferty Ośrodka tak, aby trafiała do szerszego grona adresatów, zaś oferowane działania kojarzone były z wysoką jakością oraz profesjonalizmem.
11. Wskazana jest dalsza intensywna praca na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin biologicznych. Zauważa się liczne trudności w sprawowaniu opieki nad małoletnimi dziećmi przez rodziców.

Zasadne uznaje się prowadzenie zajęć w ramach „Szkoły dla rodziców” oraz pracy na rzecz pozyskania rodzin wspierających.

12. W dalszym ciągu za zasadne wydaje się promowanie idei wolontariatu oraz sukcesywna rozbudowa istniejącej już sieci wolontariackiej.
13. Gminny program wspierania rodziny powinien być sporządzony w oparciu o podstawowe zasady polityki społecznej: I. zasadę pomocniczości (subsydialności), II. zasadę efektów odłożonych w czasie, III. zasadę szerokiego zasięgu skutków, IV. zasadę akceptacji społecznej, V. zasadę kontroli społecznej, VI. zasadę kompleksowości i sprzężenia zwrotnego, VII. zasadę aktywności, zaangażowania społecznego.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Realizacja „Programu wspierania rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 ”- monitoring. 5

Tabela 2 Obciążenia demograficzne w Kościanie w latach 2010-2020 15

Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze w Kościanie w latach 2010-2020 15

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Kościanie wg płci w latach 2010-2020 13

Wykres 2 Przyrost naturalny odnotowany w Kościanie w latach 2010-2020..... 14

Wykres 3 Bilans migracji w Kościanie w latach 2010-2020..... 14

Wykres 4 Struktura ekonomicznych grup wieku w Kościanie w latach 2010-2020 [%] 15

Wykres 5 Zarejestrowani bezrobotni w Kościanie w latach 2010-2020 16

Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kościanie w latach 2010-2020..... 16

Wykres 7 Liczba osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie Kościana w latach 2010-2019 17